

แผนปฏิบัติการด้านการแก้ปัญหา
คนไร้รัฐไร้สัญชาติ
(พ.ศ. 2568 - 2570)

สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื

แผนปฏิบัติการด้านการแก้ปัญหา
คนไร้รัฐไร้สัญชาติ
(พ.ศ. 2568 - 2570)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สำนักงานรัฐมนตรี

คำนำ

ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากกลุ่มบุคคลที่เดินทางเข้ามาพำนักในราชอาณาจักรเป็นเวลานานจนขาดจดทะเบียนเกี่ยวกับประเทศต้นทาง และกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาสถานะบุคคลเนื่องจากขาดเอกสารประจำตัวหรือเป็นผู้ตกหล่นจากการสำรวจและจัดทำทะเบียนราษฎรของรัฐ ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลกลุ่มนี้ และอาจขยายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์ ความเสมอภาคทางสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศในระยะยาว ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างหลักมนุษยธรรม และการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้จัดทำ **แผนปฏิบัติการด้านการแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ (พ.ศ. 2568 – 2570)** ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2569 เพื่อเป็นกรอบในการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการจัดทำแผนดังกล่าวเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2566 ที่เห็นชอบคำมั่นโดยสมัครใจของประเทศไทย ในการประชุมเวทีผู้ลี้ภัยระดับโลก (Global Refugee Forum: GRF) ครั้งที่ 2 เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้โครงการเปิดตัวพันธมิตรสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ (Global Alliance to End Statelessness) โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดำเนินไปอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

แผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแผนระยะเร่งด่วน 2 ปี โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า **“ประเทศไทยมุ่งมั่นขจัดและป้องกันภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติภายในประเทศ ควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน และการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ”** เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสำหรับกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคล และ 2) กลุ่มที่มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวยังไม่รองรับ ประกอบด้วย นักเรียนและนักศึกษาไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G กับกลุ่มคนไร้รากเหง้า ซึ่งผ่านการคัดกรองจากหน่วยงานราชการแล้ว และอยู่ระหว่างการพิสูจน์สถานะ และกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์สถานะ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การขจัดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ 2) การป้องกันภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ 3) การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และ 4) การบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

แผนปฏิบัติการฯ ฉบับนี้มุ่งหวังให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคส่วนต่าง ๆ บูรณาการการดำเนินงานเพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการร่วมแก้ไขปัญหาละดับสากลอย่างยั่งยืน

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 บทสรุปผู้บริหาร	3
1. หลักการและเหตุผล	3
2. นิยามความหมาย	6
3. การจำแนกกลุ่มเป้าหมาย	6
4. ขอบกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฯ	7
ส่วนที่ 2 ความสอดคล้องกับแผน 3 ระดับ ตามนโยบายของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560	11
ส่วนที่ 3 ความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ	17
ส่วนที่ 4 สารสำคัญ	21
1. สถานการณ์และแนวโน้มของปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ	21
2. สาเหตุของปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ	24
3. ผลกระทบจากปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติของประเทศไทย	25
4. การดำเนินการเชิงนโยบายที่ผ่านมาของไทยต่อการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ	26
5. ปัญหา ข้อจำกัด และความท้าทายในการดำเนินงานที่ผ่านมา	28
6. แนวโน้มปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในระยะต่อไป	29
7. กรอบแนวคิด	30
8. วิสัยทัศน์	32
9. วัตถุประสงค์	32
10. เป้าหมาย	32
11. ตัวชี้วัด	32
12. แนวทางดำเนินการ	33
12.1 การขจัดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ	33
12.2 การป้องกันภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ	34
12.3 การคุ้มครองสิทธิของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ	35
12.4 การบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ	36
13. โครงการสำคัญ	36
ส่วนที่ 5 การขับเคลื่อนและติดตามประเมินผล	39
ส่วนที่ 6 ภาคผนวก	41
ผนวก ก สถิติและข้อมูลพื้นฐานคนไร้รัฐไร้สัญชาติ	47
ผนวก ข Infographic ที่เกี่ยวข้องกับกรการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย	51

ส่วนที่ 1

บทสรุปผู้บริหาร

ส่วนที่ 1

บทสรุปผู้บริหาร

1. หลักการและเหตุผล

1.1 ภูมิรัฐศาสตร์ประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีพื้นที่บนคาบสมุทรอินโดจีนและแนวเชื่อมต่อกับคาบสมุทรมาลายู อีกทั้งยังตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศที่เชื่อมต่อกับมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ส่งผลให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญ ทั้งในฐานะประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชากรในภูมิภาคนี้ และจากหลากหลายประเทศ โดยนำมาซึ่งความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และสถานะทางกฎหมาย ของบุคคลที่พำนักอยู่ภายในราชอาณาจักร ความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากรดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทาย ด้านการบริหารจัดการสถานะบุคคล โดยเฉพาะในกรณีของกลุ่มบุคคลที่อยู่ในภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ ซึ่งหมายถึง บุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นพลเมืองของประเทศใดตามกฎหมาย ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ ตามกฎหมายในฐานะพลเมืองของรัฐได้

1.2 ประเทศไทยตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวมาโดยตลอด และได้ดำเนินมาตรการอย่างเป็นระบบเพื่อจัดการกับภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ นับแต่การตรากฎหมายว่าด้วยสัญชาติ พ.ศ. 2456 การจัดทำระบบทะเบียนราษฎร การบังคับใช้กฎหมายคนเข้าเมือง ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีด้านกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพิสูจน์สถานะบุคคล นอกจากนี้ ภายหลังจากการเข้าร่วมเป็นภาคีในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ซึ่งกำหนดหลักการว่า บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะมีสัญชาติ ประเทศไทยได้ยกระดับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อประกันสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกกลุ่มโดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.3 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติมาอย่างยาวนาน ทั้งจากกลุ่มบุคคลที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรและอยู่อาศัยเป็นระยะเวลานานจนไม่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศต้นทาง และกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิอันเนื่องมาจากการขาดเอกสารประจำตัวหรือเป็นบุคคลผู้ตกหล่นจากการสำรวจประชากรของไทย โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่เกิดในราชอาณาจักรและผู้สูงวัยที่อยู่ในกระบวนการพิสูจน์สถานะ ได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มบุคคลดังกล่าว โดยเฉพาะการรักษาพยาบาล การประกอบอาชีพ และการเดินทาง อีกทั้งจะขยายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมของประเทศและการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาเทคโนโลยีการจดทะเบียนและพิสูจน์สถานะ การร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีอุปสรรคสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความซับซ้อนของกระบวนการทางกฎหมาย ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และการเข้าถึงข้อมูลของบุคคลกลุ่มนี้

1.4 ในขณะที่เดียวกัน ปรากฏการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานเกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก จากรายงานแนวโน้มว่าด้วยการพลัดถิ่นโดยไม่สมัครใจ ประจำปี 2567 (Global Trends Forced Displacement in 2024) ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees : UNHCR) มีประชากรมากกว่า 4.4 ล้านคนทั่วโลกที่อยู่ในภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ และคาดว่าจำนวนที่แท้จริงอาจสูงกว่านี้ เนื่องจากยังมีบุคคลที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนหรือเปิดเผยสถานะของตน หรือยังมีประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีการเก็บข้อมูลบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ทำให้ไม่มีจำนวนสถิติที่แท้จริงว่ามีคนไร้รัฐไร้สัญชาติเท่าใดในโลก ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว UNHCR ได้เปิดตัวโครงการเปิดตัวพันธมิตรสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ (Global Alliance to End Statelessness) เพื่อสานต่อโครงการ #IBelong ที่มีเป้าหมายขจัดปัญหาบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติให้หมดไปภายใน 10 ปี ตามแผนปฏิบัติการระดับโลกเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ พ.ศ. 2557 - 2567 (Global Action Plan to End Statelessness 2014 – 2024) และยังคงคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ข้อ 16.9 ที่มุ่งเน้นการรับรองสถานะทางกฎหมายแก่บุคคลทุกคนภายในปี 2573

1.5 ดังนั้น ในคราวการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2566 มีมติเห็นชอบคำมั่นโดยสมัครใจของประเทศไทยสำหรับการประชุมเวทีผู้ลี้ภัยระดับโลก (Global Refugee Forum : GRF) ครั้งที่ 2 เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยกำหนดให้มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อแก้ปัญหาบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและผู้หนีภัยกลุ่มต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นกับการแก้ปัญหาเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในราชอาณาจักร และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม 2) พัฒนาประสิทธิภาพของระบบในการอำนวยความสะดวกเพื่อเร่งรัดการจัดการปัญหาบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยเฉพาะเด็กที่เกิดในประเทศไทยและผู้สูญหาย 3) ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร และกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ตลอดจนระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงพัฒนาการและบริบทปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมสิทธิที่จะอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิที่จะมีสัญชาติและสิทธิความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่เกิดในประเทศไทย และ 4) ร่วมมือกับ UNHCR และเข้าร่วมโครงการเปิดตัวพันธมิตรสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ

1.6 ในการนี้ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติดังกล่าวภายใต้กรอบแผน 3 ระดับตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 ในรูปแบบของแผนปฏิบัติการด้านการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ (พ.ศ. 2568 – 2570) มีสถานะเป็นแผนระดับ ที่ 3 ในส่วนแผนปฏิบัติการด้าน... รองรับการขับเคลื่อนแผนระดับที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และแผนระดับที่ 2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2566 – 2570) ในนโยบายและแผนความมั่นคงที่ 6 การบริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมือง และการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ โดยเป้าหมายหลักของแผนปฏิบัติการนี้ จะมุ่งเน้นการลดจำนวนคนไร้รัฐไร้สัญชาติภายในประเทศ

สนับสนุนให้บุคคลที่มีสิทธิสามารถเข้าถึงกระบวนการพิสูจน์สถานะได้ อย่างสะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมคุณภาพชีวิต ดังนั้น รายละเอียดของแผนนี้ เป็นการพัฒนาเชิงประเด็น (Issue-based) ที่ไม่ใช่การดำเนินการที่มีลักษณะเป็นภารกิจปกติ และมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่า 1 กระทรวงหรือเทียบเท่า หรือหน่วยงานขึ้นตรงต่อ/ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีขึ้นไป โดยมีเหตุผล ดังนี้

1.6.1 เพื่อเร่งรัดกระบวนการดำเนินการตามที่ได้ค้ำประกัน GRF เพื่อเสนอกระทรวงการต่างประเทศ จัดทำรายงานประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานในห่วงปลายปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในราชอาณาจักร การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบในการอำนวยความสะดวกเพื่อเร่งรัดการจัดการปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ตลอดจนประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายระเบียบ และประกาศที่เกี่ยวข้อง

1.6.2 เพื่อเป็นไปตามวงรอบยุทธศาสตร์ชาติ เนื่องจากหากกำหนดเป็นแผนระยะยาว (มากกว่า 5 ปีขึ้นไป) ต้องดำเนินการทบทวนแผนระดับที่ 3 ให้สอดคล้องกับแผนระดับที่ 1 และแผนระดับที่ 2 รวมถึงความเชื่อมโยงกับแผนระดับที่ 3 ของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของแผนในปี พ.ศ. 2570 ส่งผลให้แผนปฏิบัติการฯ ฉบับนี้เป็นแผนระยะสั้น (หรือแผนเร่งด่วน) ที่กำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ กรอบระยะเวลา 3 ปี ระหว่าง (พ.ศ. 2568 - 2570) [สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ พิจารณานอมนุมัติในห่วงปลายปีงบประมาณ พ.ศ. 2568] อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ยังคงต้องดำรงความต่อเนื่องของการดำเนินการ และประสานสอดคล้องกับแผนระยะปานกลาง 5 ปี (นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ) และแผนระยะยาว 20 ปี (ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง)

1.6.3 เพื่อเป็นแผนรองรับการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลที่ให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร รวมทั้งการดำเนินการอื่นตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

1.6.4 เพื่อประเมินแนวโน้มสถานการณ์และบริบทที่ต้องเร่งรัดบริหารจัดการปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ภายในปี พ.ศ. 2570 เนื่องจากแนวโน้มในห่วง 5 ปีถัดไป ควรใช้เป็นกรอบภายใต้การจัดทำ (ร่าง) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติฉบับใหม่ (พ.ศ. 2571 - 2575)

1.6.5 เพื่อให้ยังคงอยู่ในห่วงเวลาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่จะสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) ซึ่งหากเป็นแผนระยะยาว เช่น สิ้นสุดปี พ.ศ. 2575 หรือ ปี พ.ศ. 2580 เป้าหมายของสหประชาชาติอาจมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติตามคำมั่นของ GRF

ด้วยเหตุนี้ แผนปฏิบัติการฉบับนี้ เป็นข้อเสนอของฝ่ายไทยตามที่ได้ให้คำมั่นโดยสมัครใจในการประชุม GRF โดยจะประมวลผลการดำเนินงานเป็นข้อมูลการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติของรัฐบาลไทยรายงานต่อการประชุม GRF ตามวงรอบต่อไป

2. นิยามความหมาย

2.1 **คนไร้รัฐไร้สัญชาติ** หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่ไม่มีหลักฐานแสดงว่ามีประเทศใดรับรองผู้นั้นว่าเป็นราษฎรหรือพลเมืองของประเทศนั้น หรือเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติของประเทศใด (อ้างอิงตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2562)

2.2 **คนไทยพลัดถิ่น** หมายความว่า ผู้ซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนในบังคับของประเทศอื่นโดยเหตุอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทยในอดีต ซึ่งปัจจุบันผู้นั้นมิได้ถือสัญชาติของประเทศอื่น และได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งและมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย โดยได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด หรือเป็นผู้ซึ่งมีลักษณะอื่นทำนองเดียวกันตามที่กำหนดในกฎกระทรวง [อ้างอิงตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555]

3. การจำแนกกลุ่มเป้าหมาย

การขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ (พ.ศ. 2568 - 2570) กำหนดกลุ่มเป้าหมายตามนิยามความหมายที่กำหนด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

3.1 **กลุ่มตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567** เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร จำนวน 483,626 คน (สถานะวันที่ 8 กรกฎาคม 2567) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ดังนี้

3.1.1 **กลุ่มบุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน** จำนวน 340,101 คน (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564)

3.1.2 **กลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรของบุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน** จำนวน 143,525 คน (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559)

3.2 **กลุ่มที่มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ยังไม่รองรับ**

3.2.1 **กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G** และผ่านการคัดกรองจากหน่วยงานราชการ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมการปกครองแล้ว ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และกำหนดเลขประจำตัว 13 หลัก (0 - 00) และอยู่ระหว่างการพิสูจน์เพื่อพัฒนาสถานะและสัญชาติตามช่องทางคุณสมบัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายนี้ หมายถึง นักเรียนนักศึกษาไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ซึ่งเป็นกลุ่มบุตรของชนกลุ่มน้อย/กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มเด็กไร้รากเหง้า

3.2.2 กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานานที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ ตามมาตรา 19/2 และมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยผ่านการคัดกรองจากกรมการปกครองแล้ว และอยู่ระหว่างการพิสูจน์เพื่อพัฒนาสถานะของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคล ที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานานทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายนี้ หมายถึง กลุ่มคนไร้รากเหง้า ตามมาตรา 19/2 และคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ไม่มีประเทศต้นทางรองรับ ตามมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ

3.2.3 กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ในฐานข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นของกรมการปกครอง ซึ่งอยู่ระหว่าง รอการพิสูจน์และรับรองการเป็นคนไทยพลัดถิ่น ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555

หมายเหตุ แผนฉบับนี้เป็นแผนระยะสั้น (3 ปี) จึงมุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มเป้าหมายข้างต้น โดยกลุ่มเป้าหมายอื่น จะปรากฏในนโยบาย แผน แนวทาง หรือมาตรการเฉพาะที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป ได้แก่ 1) กลุ่มแรงงานต่างด้าว 2) ผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว 3) กลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรของแรงงานต่างด้าว 4) กลุ่มเปราะบางต่อความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีนโยบายแก้ไขปัญหาเป็นการเฉพาะ และ 5) กลุ่มอื่น ๆ ตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง อาทิ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าว ที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศ อันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562

4. ขอบกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฯ

4.1 ขอบกฎหมาย

4.1.1 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4.1.2 พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555

4.1.3 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4.1.4 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4.2 มติคณะรัฐมนตรี

4.2.1 เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 เรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล

4.2.2 เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 เรื่อง หลักเกณฑ์การให้สัญชาติไทยเพื่อการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียน นักศึกษาและบุคคลไร้สัญชาติที่เกิดในราชอาณาจักร

4.2.3 เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานาน

4.2.4 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคล ให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร

ส่วนที่ 2

ความสอดคล้องกับแผน 3 ระดับ
ตามนัยของมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560

ส่วนที่ 2

ความสอดคล้องกับแผน 3 ระดับ ตามนโยบายของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560

1. แผนระดับที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

1.1 เป้าหมาย บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ

1.2 ตัวชี้วัด ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ

1.3 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง : ประเด็นที่ 4.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้นอันจะส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง และราบรื่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 4.2.1 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน เพื่อให้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จนยุติลง หรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ รวมทั้งให้การบริหารและการพัฒนาบ้านเมืองเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยผลักดันการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการหารือ วางแผน และยกระดับวิธีการ แก้ไขปัญหาที่อาศัย การผนึกกำลังคน และทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการอย่างแท้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลัก และรองในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และช่วยเหลือประชาชน ทั้งจากภัยคุกคามและปัญหา ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงต่าง ๆ เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมทางไซเบอร์ การฟอกเงิน การค้ำมนุษย์ การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบค้าสินค้าเถื่อน การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด การขยายอำนาจหรือแข่งขันกันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง รวมไปถึงปัญหาการรุกเข้ามาอย่างรวดเร็วของทุนขนาดใหญ่ เทคโนโลยียุคใหม่ การย้ายถิ่นของทุนและแรงงาน

2. แผนระดับที่ 2

2.1 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (01) ความมั่นคง (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

แผนย่อยที่ 2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง

010201 เป้าหมาย ปัญหาความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน (เช่น ปัญหายาเสพติด ความมั่นคงทางไซเบอร์ การค้ำมนุษย์ ฯลฯ) ได้รับการแก้ไขจนไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ

ตัวชี้วัด ดัชนีความปลอดภัยจากภัยคุกคาม

ค่าเป้าหมาย ไม่เกิน 5

แนวทางการพัฒนาที่ 4 บริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมือง มุ่งให้การพัฒนากลไกการบริหาร จัดการ ผู้หลบหนีเข้าเมืองเป็นไปอย่างมีระบบและเป็นเอกภาพ โดยเน้นการพัฒนาาระบบฐานข้อมูล ผ่านการบูรณาการ ข้อมูลผู้หลบหนีเข้าเมืองของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีกระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก และประสานการปฏิบัติกับส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็นภารกิจ เพื่อบูรณาการการดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองทุกกลุ่ม

2.2 นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2566 – 2570)

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 6 การบริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมืองและผู้โยกย้ายถิ่นฐาน แบบไม่ปกติเป้าหมายที่ 1 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิบุคคลมีจำนวนลดลง และได้รับการดูแลตามหลัก มนุษยธรรม ผลสัมฤทธิ์ ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิบุคคลได้รับสถานะอยู่ในราชอาณาจักรอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด จำนวนผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิบุคคลที่ได้รับสถานะอยู่ในราชอาณาจักรอย่างถูกต้อง ตามกฎหมาย เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 ภายในปี 2570

กลยุทธ์หลักที่ 1 การป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ ของบุคคล

3. แผนระดับที่ 3 ที่เกี่ยวข้อง

3.1 แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570)

วิสัยทัศน์ สังคมไทยมีเอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย มีสันติวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์ ข้อ 2 เพื่อให้คนในชาติได้รับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานและได้รับการพัฒนาศักยภาพ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ โดยคำนึงถึง หลักมนุษยธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน พร้อมไปกับเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม ของคนในชาติ

แนวทางการดำเนินการที่ 2 การส่งเสริมให้คนในชาติได้รับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน และได้รับการ พัฒนาศักยภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชาติในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมให้ยั่งยืน

3.2 แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 - 2570)

เป้าหมาย การละเมิดสิทธิมนุษยชนลดลงทุกด้านและทุกกลุ่ม

วัตถุประสงค์ เป็นกรอบทิศทางของหน่วยงานในดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในภาพรวมของประเทศ ปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ สร้างสังคมที่ตระหนักถึงการเคารพสิทธิมนุษยชน

แผนสิทธิมนุษยชน โดยเรียงลำดับความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา แบ่งออกเป็นรายด้าน และรายกลุ่ม ดังนี้

- **แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน 5 ด้าน** ประกอบด้วย 1) แผนสิทธิมนุษยชนด้านการเมือง การปกครอง 2) แผนสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม 3) แผนสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข 4) แผนสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา และ 5) แผนสิทธิมนุษยชนด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ

- **แผนสิทธิมนุษยชนรายกลุ่ม 11 กลุ่ม** ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ใช้แรงงาน 2) กลุ่มผู้เสียหายและเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม 3) กลุ่มเด็กและสตรี 4) กลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 5) กลุ่มผู้สูงอายุ 6) กลุ่มผู้เสพยาเสพติด 7) กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ 8) กลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนและกลุ่มชาติพันธุ์ 9) กลุ่มคนพิการ 10) กลุ่มผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง และผู้พ้นโทษ และ 11) กลุ่มผู้ป่วยเอดส์ ผู้ที่อยู่ร่วมกับ HIV และผู้ป่วยจิตเวช **ความสอดคล้องและความเชื่อมโยงกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี** จำนวน 8 ฉบับ ได้แก่ 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR) 3) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women : CEDAW) 4) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination : ICERD) 5) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child : CRC) 6) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT) 7) อนุสัญญาว่าสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities : CRPD) และ 8) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกบังคับให้สูญหาย (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICPPED)

ส่วนที่ 3

ความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
(SDGs) แห่งสหประชาชาติ

ส่วนที่ 3

ความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แห่งสหประชาชาติ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) เป็นเสมือนพิมพ์เขียว (Blueprint) ตามวาระการพัฒนอยั่งยืน ค.ศ. 2030 โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม

เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคน ในทุกวัย ครอบคลุมประเด็นด้านสุขภาพและสวัสดิภาพต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การเข้าถึงการบริการสาธารณสุขจำเป็นที่มีคุณภาพ และเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้ ตลอดจนลดจำนวนการตายและการป่วยจากสารเคมีอันตราย และจากการปนเปื้อนและมลพิษทางอากาศ น้ำ และดิน

เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรี และเด็กหญิง ให้ความสำคัญกับการยุติการเลือกปฏิบัติ และขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบต่อผู้หญิงและเด็กหญิง รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น

เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโดยไม่เลือกปฏิบัติ การสร้างหลักประกันว่าจะมีโอกาสที่เท่าเทียม และลดความไม่เสมอภาคของผลลัพธ์ รวมถึงโดยการขจัดกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมการออกกฎหมาย นโยบาย และการกระทำที่เหมาะสมในเรื่องนี้ ตลอดจนการเลือกใช้นโยบาย โดยเฉพาะนโยบายการคลัง ค่าจ้าง และการคุ้มครองทางสังคม และให้บรรลุความเสมอภาคยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ ให้ความสำคัญกับการลดความรุนแรงทุกรูปแบบ ยุติการข่มเหง การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ ความรุนแรง และการทรมานทุกรูปแบบ ที่มีต่อเด็ก ส่งเสริมนิติธรรมทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมแก่ทุกคน ลดการลักลอบการเคลื่อนย้ายอาวุธและเงิน และต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม ลดการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และการรับสินบนทุกรูปแบบ พัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และโปร่งใสในทุกระดับ ตลอดจนสร้างหลักประกันว่าสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยเป็นไปตามกฎหมายภายในประเทศและความตกลงระหว่างประเทศ ทั้งนี้ **ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ 16.9 จัดให้มีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน** โดยรวมถึงการให้มีสถิติภายในปี 2573

ส่วนที่ 4

สาระสำคัญ

ส่วนที่ 4

สาระสำคัญ

1. สถานการณ์และแนวโน้มของปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1.1 ระดับโลก

จากรายงานสถานการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานโลก ประจำปี ค.ศ. 2024 (World Migration Reports 2024) ขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration : IOM) ได้ประมาณการผู้โยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ มีจำนวนประมาณ 281 ล้านคน หรือร้อยละ 3.6 ของประชากรโลกทั้งหมด เพิ่มขึ้นประมาณ 131 ล้านคนจากปี พ.ศ. 2543 ซึ่งในขณะนั้น มีผู้โยกย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ประมาณ 150 ล้านคน หรือร้อยละ 2.8 ของประชากรโลกทั้งหมด โดยมีประชากรอยู่ในวัยทำงาน จำนวนประมาณ 169 ล้านคน และเด็กจำนวนประมาณ 28 ล้านคน ในขณะที่ปรากฏการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานเกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก จากรายงานแนวโน้มว่าด้วยการพลัดถิ่น โดยไม่สมัครใจ ประจำปี 2567 (Global Trends Forced Displacement in 2024) ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees : UNHCR) มีประชากรมากกว่า 4.4 ล้านคนทั่วโลกที่อยู่ในภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม การสนับสนุนทางการเงินที่มีความยืดหยุ่น ตลอดจนเสริมสร้างบทบาทของผู้นำชุมชนท้องถิ่นและการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ทั้งนี้ การโยกย้ายถิ่นฐาน โดยเฉพาะในรูปแบบที่ไม่ปกติ อาทิ การลักลอบเข้าเมือง หรือการขาดเอกสารแสดงตัวตน จะทำให้บุคคลมีความเสี่ยงหรือเข้าข่ายการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติได้ ซึ่งภาวะดังกล่าวจะถูกส่งต่อสู่รุ่นต่อไปด้วย โดยปัญหาดังกล่าวอาจทวีความรุนแรงขึ้นได้หากพิจารณาจากจำนวนผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่สูงขึ้น

1.2 ระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นจุดหมายปลายทางของการโยกย้ายถิ่นฐานและการพลัดถิ่นภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ด้วยเหตุผลหลายประการ ประกอบด้วย 1) การโยกย้ายถิ่นฐาน ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ในลักษณะแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากความต้องการแรงงานข้ามชาติในประเทศปลายทาง การว่างงาน และการจ้างงานไม่เต็มที่ในประเทศต้นทาง ซึ่งประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของการโยกย้ายถิ่นฐานในภูมิภาค 2) การโยกย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลทางการเมืองและสังคม ส่งผลให้ผู้โยกย้ายถิ่นฐานแสวงหาความคุ้มครองและหลีกเลี่ยงหนีจากสภาพแวดล้อม ที่เลวร้ายในประเทศต้นทางเป็นจำนวนมาก และ 3) การโยกย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลด้านภัยพิบัติ อาทิ น้ำท่วม พายุ แผ่นดินไหว สึนามิจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรนับเป็นความท้าทายและเสี่ยงต่อภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ เนื่องจากความท้าทายและอุปสรรคในการระบุตัวตน การขาดเอกสารแสดงตนหรือเอกสารพิสูจน์ทราบ ตัวบุคคลในการรับรองสถานะความเป็นบุคคลตามกฎหมาย ส่งผลต่อสิทธิที่บุคคลจะได้รับหลายประการ อาทิ บริการทางสาธารณสุข การศึกษา และการคุ้มครองตามกฎหมาย รวมถึงการส่งต่อความไร้รัฐไร้สัญชาติสู่รุ่นต่อไป

1.3 ระดับประเทศ

ประเทศไทยมีกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานะของบุคคลอาศัยอยู่หลายกลุ่ม ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีทั้งในส่วนของอาศัยอยู่ดั้งเดิมจากการสำรวจของทางราชการแต่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงการบริการของรัฐได้ยาก และกลุ่มที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศใกล้เคียงอื่น ๆ ด้วยเหตุผลทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความไม่ปลอดภัยในการดำเนินชีวิตเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบุคคลนั้น ๆ อาจจะยังไม่สามารถมีสิทธิในสัญชาติไทย แต่อาจสามารถดำเนินการเพื่อให้มีสถานะในประเทศไทย และมีสิทธิอาศัยในประเทศไม่ว่าจะเป็นสิทธิอาศัยในลักษณะผ่อนผันชั่วคราว หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวร

ผลการดำเนินงานการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในการรับรองให้สถานะบุคคลที่ผ่านมามีความคืบหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาตามสถิติและข้อมูลกรมการปกครอง ดังนี้

1) จำนวน

ผู้ได้รับสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (ใบสำคัญถิ่นที่อยู่) ตั้งแต่ปี 2527 - 2567 ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประเภทไร้สัญชาติ นอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าว จำนวนประมาณ 3.5 หมื่นราย และเฉพาะในปี 2568 นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ลงนามอนุญาตค่าขอฯ จำนวนทั้งสิ้นกว่า 400 ราย ซึ่งผู้ที่ได้รับสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแล้ว ก็จะได้รับเอกสารใบสำคัญถิ่นที่อยู่ โดยหากถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ดังกล่าวครบ 5 ปี และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดก็สามารถพัฒนาเข้าสู่กระบวนการขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้

2) จำนวนผู้ได้รับและคืนสัญชาติไทย นับแต่ก่อนมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 จนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนเมษายน 2568) รวมทั้งสิ้นกว่า 3.1 แสนราย โดยประเภทการอนุมัติให้สัญชาติไทย ครอบคลุมทั้งชาวไทยภูเขาได้สัญชาติไทย คืนสัญชาติให้คนถูกถอนสัญชาติ ให้สัญชาติบุตรคนต่างด้าวที่เกิด ในไทย ตลอดจนคืนสัญชาติไทยให้แก่คนไทยพลัดถิ่น

สำหรับคนต่างด้าวทั้งหมดในประเทศไทย พบว่า ในปี 2568 มีจำนวนประมาณ 9.5 แสนราย แบ่งออกเป็น 1) คนต่างด้าวทั่วไป จัดทำทะเบียนประวัติ ประมาณ 3.7 แสนราย (เกิดไทยและเดินทางเข้าไทย) หากเกิดในไทยย่อมมีสิทธิขอสัญชาติไทยได้ตามหลักดินแดนตามเงื่อนไขของกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี หากไม่ได้เกิดในไทยสามารถขอมีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ (สิทธิอาศัยถาวร) 2) ชนกลุ่มน้อย/กลุ่มชาติพันธุ์ 19 กลุ่ม จำนวน 4.8 แสนราย และ 3) บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 19/2 และมาตรา 38 วรรคสอง (เลข 0 กลุ่ม 00) ประมาณ 9.9 หมื่นราย หากตกหล่นจากการสำรวจในอดีตและพิสูจน์ความเกี่ยวพันได้ ย่อมมีสิทธิขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่ (สิทธิอาศัยถาวร) นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังได้จัดการศึกษาและการรักษาพยาบาลในลักษณะของสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ผู้มีปัญหาสถานะของบุคคลสามารถรับบริการได้ แม้อยู่ระหว่างกระบวนการพัฒนาสถานะและสัญชาติ ซึ่งอาจยังไม่มีรหัสประจำตัวประชาชน โดยในส่วนของการศึกษา จะมีการจัดทำเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G ให้เด็กนักเรียนนักศึกษาใช้เป็นรหัสประจำตัวเพื่อเข้ารับการศึกษาสำหรับผู้ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ซึ่งในห้วงที่ผ่านมาพบว่าเด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าวอยู่ในสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และคาดการณ์ว่าจะมีผู้สนใจรับการศึกษาต่อในระบบการศึกษาอาชีวศึกษาสูงขึ้นในห้วงต่อไป ในส่วนของ

การรักษาพยาบาล ผู้มีปัญหาสถานะของบุคคลซึ่งมีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูลของกรมการปกครองจะสามารถใช้สิทธิการรักษาพยาบาลจากกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ (ท.99) ได้

ในปัจจุบันสถานการณ์ภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับกรณีของเด็กที่เกิดในราชอาณาจักร เนื่องจากการมีสัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต (Jus sanguinis) เป็นกรณีที่บิดาและ/หรือมารดานั้นเป็นผู้มีสัญชาติไทย อย่างไรก็ตาม หากเด็กขาดหลักฐานที่จะยืนยันว่าเป็นบุตรของบิดามารดาสัญชาติไทยโดยแท้จริงจะเท่ากับว่าเด็กคนดังกล่าวไร้สัญชาติทางพฤตินัย (De Facto) โดยเฉพาะเด็กที่ขาดเอกสารการเกิด มีเด็กไร้สัญชาติจำนวนไม่น้อยที่บิดามารดาเป็นคนสัญชาติไทย รวมถึงบิดาหรือมารดาเป็นชนกลุ่มน้อย/กลุ่มชาติพันธุ์ที่ประเทศไทยยอมรับว่าเป็นผู้มีสัญชาติไทย (De Jure Thai) แต่ขาดหลักฐานแสดงว่าเป็นบุตรของคนสัญชาติไทย เนื่องจากผู้ปกครองหรือบิดามารดาไม่ได้แจ้งการเกิดทำให้ไม่ได้รับสูติบัตรและไม่ได้รับการเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนบ้านผู้มีสิทธิอาศัยถาวร นอกจากนี้ ยังรวมถึงเด็กไร้สัญชาติซึ่งเป็นบุตรหลานของคนไทยพลัดถิ่น ตามที่พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 กำหนดให้คนไทยพลัดถิ่นคือคนเชื้อสายไทย และมีสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีปัญหาของกลุ่มผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่มีสถานะทางทะเบียนอื่นอีก 2 ลักษณะ คือ 1) กลุ่มบุตรของชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนาสถานะจากบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนให้ได้รับสัญชาติไทยจากการพิจารณาตามหลักดินแดน (Jus soli) แบบมีเงื่อนไขตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง อันเนื่องมาจากเป็นกลุ่มบุตรของผู้ตกหล่นจากการสำรวจ หรือบุคคลบนพื้นที่สูงนั้นเกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้วแต่ด้วยระยะทางที่ห่างไกล ทำให้คนกลุ่มนี้ตกหล่นจากการสำรวจและรับรองว่าเป็นคนสัญชาติไทย ทำให้บุคคลเหล่านี้และบุตรอยู่ในภาวะไร้สัญชาติในทางปฏิบัติ และ 2) กลุ่มบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในประเทศไทย แต่ถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 และผู้ที่เกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยรวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ใช้บังคับ และไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิวรรคหนึ่งฯ ซึ่งทางการไทยได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาทั้งในเชิงกฎหมาย ผ่านมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ในขณะเดียวกัน สถานการณ์ภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติยังปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพจากประเทศต้นทางที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยมานานหลายสิบปี จนผสมกลมกลืนกับสังคมไทยแล้ว โดยที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติตามมาตรา 19/2 และมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุไร้รัฐไร้สัญชาติและกลุ่มนักบวชไร้รัฐไร้สัญชาติบางราย ทำให้มีอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการของรัฐ ทั้งในเรื่องการรักษาพยาบาล การเดินทาง หรือการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้พยายามกำหนดกลุ่มเป้าหมายและดำเนินนโยบายในแต่ละช่วงเวลา ผ่านมติคณะรัฐมนตรี เพื่อแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติและผู้มีปัญหาสถานะของบุคคล โดยคำนึงถึงความเป็นครอบครัวของคนเหล่านี้ หรือการพิจารณาผ่านกรอบระยะเวลาการอยู่ในราชอาณาจักร และความกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยของคนรุ่นบิดามารดาซึ่งเป็นผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีแนวปฏิบัติ ใน 2 ลักษณะ คือ หากเป็นผู้ที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้ว (กรอบเวลาโดยทั่วไปคือประมาณ 15 ปีขึ้นไป) จะสามารถเข้าสู่กระบวนการขอมิถินที่อยู่ถาวร

ในประเทศไทย และหากเป็นครอบครัวในรุ่นที่สองหรือบุตรที่เกิดในประเทศไทยจะสามารถมีสิทธิในการได้สัญชาติไทยด้วยเหตุนี้ เพื่อเร่งรัดการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในคราวการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 จึงมีมติอนุมัติหลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคล ที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร จำนวนทั้งสิ้น 483,626 คน (สถานะวันที่ 8 กรกฎาคม 2567) โดยเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่อพยพเข้ามา และไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้ จำนวน 340,101 คน (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564) และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรที่จะได้รับการพัฒนาสถานะเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน แบบมีเงื่อนไข กำหนด จำนวน 143,525 คน (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559) นอกจากนี้ ยังคงดำเนินการแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายอื่นที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์และพัฒนาสถานะของบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ในฐานข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ของกรมการปกครอง ซึ่งอยู่ระหว่างรอการพิสูจน์และรับรองการเป็นคนไทยพลัดถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

2. สาเหตุของปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

จากสถานการณ์และแนวโน้มของปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และระดับภายในประเทศ พบว่าสาเหตุหลักของปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย เกิดจากปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูด (Push - Pull factors) ที่สำคัญ มีดังนี้

2.1 **ปัจจัยผลักดัน** อาทิ 1) การถูกกดขี่ข่มเหงและความต้องการไปตั้งถิ่นฐาน 2) ภัยพิบัติต่าง ๆ 3) การเลือกปฏิบัติในประเทศต้นทาง 4) ช่องโหว่ของกฎหมายสัญชาติ ในบางประเทศมีกฎหมายสัญชาติที่ไม่ครอบคลุมบางสถานการณ์ เช่น การให้ผู้มีสายโลหิตตามบิดาเท่านั้นที่จะสามารถส่งต่อสัญชาติให้ลูก เป็นต้น 5) แนวปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน และอุปสรรคเชิงบริหารจัดการ (Administrative Barriers) พบว่ามีข้อจำกัดทางระบบราชการที่กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ส่งผลให้เกิดปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ 6) ความขัดกันของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ และ 7) การเปลี่ยนแปลงของอาณาเขตประเทศ อันเป็นผลมาจากปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศส่งผลให้คนในชาติหนึ่งกลายเป็นคนในอาณัติของอีกชาติหนึ่ง ทำให้ประชากรบางส่วนของประเทศเหล่านั้นพากันอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อแสวงหาโอกาสและชีวิตที่ดีกว่า

2.2 **ปัจจัยดึงดูด** อาทิ 1) สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงปลอดภัย อยู่ในระดับที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข 2) โครงสร้างประชากรของไทยที่เข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging society) ทำให้กำลังแรงงานลดลง นำไปสู่ความต้องการแรงงานจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานที่ทำงานโดยใช้กำลังกาย ทำให้ต้องนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทน จึงกลายเป็นปัจจัยดึงดูดให้คนจากประเทศอื่นเดินทางเข้ามาเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า โดยเข้ามาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งถูกกฎหมาย ผิดกฎหมาย และเข้ามาเกินระยะเวลา ที่ได้รับอนุญาต (Overstay) 3) ไทยมีการดูแลและให้สิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนและการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม และ 4) ลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชนชายแดนที่มีความเป็นญาติพี่น้องหรือเครือญาติ ทำให้มีการข้ามไปมาหาสู่เป็นประจำที่อาจเป็นการละเมิดกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ เนื่องจากการเข้าถึงสิทธิและสถานะบุคคลอาจไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตและสิทธิในความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้น หากปล่อยไว้ไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาค่าความไม่มีสัญชาติและการให้สถานะพำนักถาวรอย่างถูกต้องตามกฎหมายของกลุ่มบุคคลดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในระยะยาว โดยผลกระทบดังกล่าวไม่จำกัดเฉพาะที่จะเกิดจากกลุ่มบุคคลกลุ่มนี้โดยตรงเท่านั้น แต่จะรวมถึงกลุ่มบุตรหลานที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง ซึ่งจะมีปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจตามมา อันจะเป็นการเพิ่มความรุนแรงของสภาพปัญหาให้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

3. ผลกระทบจากปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติของประเทศไทย

3.1 มิติด้านความมั่นคง

3.1.1 กลุ่มบุคคลที่มีสถานะไม่ชัดเจนหรือไร้รัฐไร้สัญชาติ มีแนวโน้มที่จะตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์ การใช้แรงงานผิดกฎหมาย และเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากไม่มีเอกสารรับรองตัวตนและไม่สามารถเข้าถึงกลไกการคุ้มครองของรัฐได้

3.1.2 คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ถูกกีดกันจากระบบเศรษฐกิจและบริการพื้นฐานของรัฐอาจถูกชักจูงให้เข้าสู่กิจกรรมผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด การค้าประเวณี หรือการเป็นแรงงานเถื่อน ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

3.2 มิติด้านเศรษฐกิจ

3.2.1 บุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิจะมีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพและเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ต้องพึ่งพาระบบเศรษฐกิจนอกระบบซึ่งไม่มีความมั่นคงและขาดการคุ้มครองทางกฎหมาย

3.2.2 การพัฒนาสถานะทางทะเบียนให้ถูกต้องจะช่วยให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติเข้าถึงการศึกษาและฝึกอบรมทักษะ ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพแรงงานในอนาคต

3.2.3 บุคคลที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมายจะสามารถเข้าสู่ระบบแรงงานของไทยอย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการลดการพึ่งพาแรงงานผิดกฎหมาย และช่วยเพิ่มผลิตภาพทางเศรษฐกิจและรายได้จากภาษีแรงงานที่เข้าสู่ระบบ โดยจะส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

3.3 มิติด้านสังคม

3.3.1 คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ไม่ได้รับการรับรองสถานะอาจได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล และสวัสดิการสังคม เป็นต้น

3.3.2 การได้รับสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมายช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Sense of Belongings) ซึ่งจะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว ป้องกันความขัดแย้งทางสังคม และเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศ

3.3.3 เมื่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแล้ว จะทำให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เช่น การเป็นแรงงานที่ถูกต้อง การเสียภาษี และการสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น

3.3.4 หากบุคคลได้รับการพัฒนาสถานะเป็นผู้มีสัญชาติไทยจะช่วยลดปัญหาโครงสร้างประชากรของไทย เนื่องจากเข้ามาทดแทนอัตราการเกิดที่มีแนวโน้มต่ำลงในทุกปี และการเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยสมบูรณ์

3.4 มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.4.1 การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่างจำกัด คนไร้รัฐไร้สัญชาติมักไม่ได้รับสิทธิในการถือครองที่ดิน หรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ดินทำกิน ฯลฯ ทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรหรือประกอบอาชีพที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติได้ การถูกจำกัดพื้นที่ทำกิน และเสี่ยงต่อการถูกขับออกจากพื้นที่ดั้งเดิม ส่งผลต่อปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความไม่มั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่

3.4.2 หากเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ดินถล่ม ภัยแล้ง เป็นต้น บุคคลไร้รัฐมักอยู่นอกระบบของรัฐมักจะไม่มียุทธศาสตร์เข้าถึงระบบประกันภัยหรือโครงการฟื้นฟูจากภาครัฐ รวมถึงพบอุปสรรคเกี่ยวกับช่องทางในการร้องเรียน หรือขอความช่วยเหลือเมื่อต้องเผชิญกับผลกระทบจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. การดำเนินการเชิงนโยบายที่ผ่านมายของไทยต่อการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

การดำเนินการแก้ไขปัญหามีสามารถจำแนกได้เป็น 2 ช่วง ดังนี้

4.1 การดำเนินการก่อนปี พ.ศ. 2548

4.1.1 การสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติกลุ่มเป้าหมายโดยผ่อนผันให้อาศัยอยู่ชั่วคราวในพื้นที่ที่กำหนด จากปัญหาความขัดแย้งในประเทศเพื่อนบ้านส่งผลให้มีกลุ่มคนอพยพจาก จีน เมียนมา ลาว เวียดนาม และกัมพูชา อพยพหนีภัยเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังนั้น สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องด้านความมั่นคง ได้เสนอนโยบายต่อรัฐบาลโดยให้กระทรวงมหาดไทยสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งกำหนดให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ชั่วคราวในพื้นที่ที่กำหนดโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 17 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และเริ่มทำการสำรวจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527

4.1.2 การรับรองสถานะให้กลุ่มเป้าหมายสามารถอาศัยอยู่ในประเทศอย่างถาวร เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่มอาศัยอยู่ในไทยเป็นเวลานานต่อเนื่องมากกว่า 15 ปี จนผสมกลมกลืนและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้ บางกลุ่มทำประโยชน์ให้กับประเทศไทยและไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคง จึงนำมาสู่การรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งให้อำนาจคณะรัฐมนตรีหรืออนุมัติสถานะให้แก่คนต่างด้าวเป็นรายกลุ่ม โดยกำหนดเป็น 2 กรณี คือ 1) กรณีผู้อพยพเข้ามาจะได้รับสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และ 2) กรณีบุคคลที่เกิดในประเทศไทย จะพิจารณาให้สัญชาติไทย

4.2 การดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้เสนอแนะรัฐบาลปรับนโยบายและยุทธศาสตร์ การดำเนินการ โดยยึดหลักความสมดุลระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับความมั่นคงของชาติ เพื่อมุ่งแก้ปัญหา ทั้งระบบ โดยพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมายในลักษณะองค์รวม โดยมีการดำเนินการมาตามลำดับ ดังนี้

4.2.1 กำหนดให้มียุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548) มุ่งแก้ปัญหาสถานะและสิทธิชนกลุ่มน้อย และกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาพรวม ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก คือ 1) กลุ่มที่อาศัยอยู่มานาน 2) กลุ่มนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา 3) กลุ่มคนไร้รากเหง้า และ 4) กลุ่มคนทำคุณประโยชน์ รวมถึงได้กำหนดแนวทางให้กลุ่มเป้าหมายได้รับสิทธิ ด้านการศึกษา สาธารณสุข และการทำงานอย่างเป็นระบบ

4.2.2 การสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดเลขประจำตัว 13 หลัก และกำหนดสถานะบุคคลเป็นบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (กลุ่มเลขประจำตัวประเภท 0 กลุ่ม 89) โดยกระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินโครงการสำรวจกลุ่มเป้าหมายที่จัดทำทะเบียนประวัติภายใต้การอนุมัติ ของคณะรัฐมนตรี ในห้วงปี พ.ศ. 2548 - 2554

4.2.3 หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การจัดการสถานะ และสิทธิบุคคล (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553) สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้เสนอหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดสถานะบุคคล โดยกระทรวงมหาดไทยได้นำหลักเกณฑ์ดังกล่าว ไปปฏิบัติ เพื่อพิจารณาคำร้องของกลุ่มเป้าหมายและรับรองสถานะไปแล้วจำนวนหนึ่ง แต่พบว่ามีปัญหา ในการดำเนินการและยังคงมีผู้ตกสำรวจอีกจำนวนหนึ่ง

4.2.4 การแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลของเด็กนักเรียนนักศึกษาและบุคคลไร้สัญชาติ ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559) สืบเนื่องจากปัญหาและข้อจำกัด ในการกำหนดสถานะตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีกลุ่มเป้าหมายที่เกิดในไทย โดยเฉพาะเด็กนักเรียนนักศึกษาที่ได้รับความเดือดร้อน และสูญเสีย ต่อประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน จึงได้เสนอหลักเกณฑ์โดยมุ่งแก้ปัญหาผู้มีปัญหาสถานะบุคคลของกลุ่มดังกล่าว เป็นกรณีเร่งด่วน โดยให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปแก่บุตรของกลุ่มเป้าหมาย

4.2.5 หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานาน (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564) สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอคณะรัฐมนตรี แก้ไขหลักเกณฑ์การกำหนดสถานะกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิบุคคล (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553) เพื่อลดปัญหาข้อจำกัดการดำเนินการ และแก้ปัญหาค่าตรวจ โดยต้องการให้กลุ่มเป้าหมาย 4 - 5 แสนคน สามารถได้รับสถานะและสิทธิอย่างเหมาะสม

4.2.6 หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพ เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567) เพื่อลดขั้นตอนกระบวนการดำเนินการให้เร็วขึ้น โดยให้ผู้ยื่นคำขอยืนยัน และรับรองคุณสมบัติของตนเองในด้านความประพฤติแทนการสอบสวนบันทึกปากคำ และการส่งไปตรวจสอบ ประวัติอาชญากรรมและตรวจสอบพฤติการณ์ด้านความมั่นคงเพื่อเร่งรัดคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้เป็นไป ด้วยความรวดเร็ว โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 483,626 คน ประกอบด้วย

1) กลุ่มอพยพเข้าไทยมาเป็นเวลานานที่ทำการสำรวจระหว่างปี พ.ศ. 2527 - 2542 (เลขประจำตัวประเภท 6) จำนวน 124,914 คน

2) กลุ่มอพยพเข้าไทยมาเป็นเวลานานที่ทำการสำรวจระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2554 (เลขประจำตัวประเภท 0 กลุ่ม 89) จำนวน 215,187 คน

3) กลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรของชนกลุ่มน้อย (เลขประจำตัวประเภท 7) จำนวน 29,668 คน

4) กลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (เลขประจำตัวประเภท 0 กลุ่ม 00) จำนวน 113,857 คน

5. ปัญหา ข้อจำกัด และความท้าทายในการดำเนินงานที่ผ่านมา

5.1 ปัญหาการขาดเอกสารหลักฐานในการยืนยันตัวตน

5.1.1 เจ้าของรายการไม่อาศัยอยู่ในพื้นที่/ติดต่อไม่ได้ หลักฐานการเกิดไม่ชัดเจน/มีรายการบุคคลซ้ำซ้อนมากกว่า 1 รายการ บางส่วนไม่มีเอกสารหลักฐาน เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน หรือหลักฐานแสดงถิ่นกำเนิด ไม่มีพยานยืนยันพิสูจน์สถานที่เกิด หรือตัวบุคคลเอกสารหลักฐานของผู้ขอ หรือของบิดา/มารดาขัดแย้งกัน ทำให้มีความจำเป็นต้องแก้ไขรายการเอกสารหลักฐานให้ถูกต้องก่อน จึงจะยื่นคำขอสัญชาติไทยหรือมีสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยต่อไปได้

5.1.2 ระบบการจัดเก็บเอกสารหลักฐานเดิมอาจไม่เป็นระบบ หรือมีการสูญหายของข้อมูล ทำให้ต้องใช้เวลาในการตรวจสอบ

5.2 ปัญหาการย้ายถิ่นที่อยู่ของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ

5.2.1 คนไร้รัฐไร้สัญชาติมักมีการย้ายถิ่นฐานบ่อยครั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้ไม่สามารถติดตามตัวได้

5.2.2 การเปลี่ยนที่อยู่โดยไม่มีการแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการทางทะเบียน

5.3 การขาดการประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงข้อมูล

5.3.1 ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและขั้นตอนในการขอสัญชาติ และการปรับสถานะทางทะเบียน

5.3.2 การขาดการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเป็นระบบทำให้ผู้มีสิทธิไม่ได้รับโอกาสที่ควรได้รับตามกฎหมาย

5.4 ปัญหาการทุจริตทางทะเบียนและช่องโหว่ทางกฎหมาย

5.4.1 การปลอมแปลงเอกสาร การสวมสิทธิ การให้ข้อมูลเท็จ การขึ้นทะเบียนผิดหลง หรือผู้ที่ไม่สามารถหาพยาน/หลักฐานเพื่อขอสัญชาติและสถานะทางทะเบียน ยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข

5.4.2 ช่องโหว่ในกฎหมายและกระบวนการที่ซับซ้อนอาจเปิดช่องให้เกิดการทุจริตหรือเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

5.5 อุปสรรคด้านการเข้าถึงบริการและการเดินทาง

5.5.1 ปัญหาการคมนาคมและการสื่อสารส่งผลกระทบต่อการเดินทางของผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิในการมารายงานตัวและสัมภาษณ์

5.5.2 การเดินทางของเจ้าหน้าที่ไปยังพื้นที่ห่างไกลมีความยากลำบากและมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้การเก็บข้อมูลและตรวจสอบเอกสารล่าช้า

5.6 อุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรม

5.6.1 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิหลายกลุ่มไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่วทำให้เกิดความเข้าใจผิดและความล่าช้าในกระบวนการพิจารณา

5.6.2 ขาดล่ามหรือเจ้าหน้าที่ที่สามารถใช้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาชนกลุ่มน้อยได้ ส่งผลให้การสื่อสารเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

5.7 ข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากร

5.7.1 กลุ่มเป้าหมายมีการกระจุกตัวเป็นจำนวนมากในบางพื้นที่ เช่น พื้นที่ติดชายแดน โดยต้องให้บริการทั้งงานทะเบียน/บัตรสำหรับคนไทย ควบคู่กับการให้บริการงานทะเบียน/บัตร และแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่ชนกลุ่มน้อย/กลุ่มชาติพันธุ์/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน โดยเฉพาะฝ่ายการทะเบียนและบัตรมีจำนวนจำกัด ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในพื้นที่จำนวนมากยังต้องเผชิญกับภาระงานอื่นจำนวนมากและขาดอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสนับสนุนในการดำเนินงานมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งบ่อย การปฏิบัติงานจึงไม่ต่อเนื่อง และขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเกี่ยวกับกฎหมายและการจัดการถ่ายถอดองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ได้มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งเกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่ที่มารับตำแหน่งแทน ต้องใช้เวลาสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

5.7.2 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องคนไร้รัฐไร้สัญชาติเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการพิจารณาและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลกลุ่มนี้ว่าเป็นธรรมและมีมนุษยธรรมอย่างไรก็ตาม ปัญหาและข้อจำกัดที่พบในทางปฏิบัติคือ เจ้าหน้าที่บางรายยังขาดความเข้าใจในการจัดประเภทและคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ไม่สามารถจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์กับกลุ่มแรงงานต่างด้าวได้ เป็นต้น ซึ่งรวมไปถึงการตีความกฎหมายอย่างเคร่งครัดและระวังการใช้ดุลพินิจ ตลอดจนขาดหลักประกันในการปฏิบัติงาน หากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีในภายหลัง จึงขาดแรงจูงใจในการขับเคลื่อนเรื่องคนไร้รัฐไร้สัญชาติอย่างจริงจัง อีกทั้งยังอาจมีข้อห่วงกังวลต่อทิศทางในระดับนโยบายหรือคำสั่งต่าง ๆ อันส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบและพิจารณาสถานะเป็นไปอย่างล่าช้า

6. แนวโน้มปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในระยะต่อไป

6.1 การเพิ่มขึ้นของผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย

แนวโน้มการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานอย่างผิดกฎหมายยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเนื่องมาจากปัจจัยดึงดูดทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเมืองของประเทศไทย และ/หรือปัจจัยผลักดันจากความขัดแย้ง และภัยพิบัติในประเทศต้นทาง ส่งผลให้เกิดปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลในกลุ่มผู้โยกย้ายถิ่นฐาน โดยเฉพาะเด็กที่เกิดในราชอาณาจักร ซึ่งเสี่ยงต่อการตกอยู่ในภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ หากไม่มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มาตรการคุ้มครอง และแนวทางการจดทะเบียนที่ชัดเจน

6.2 ความเสี่ยงจากการสวมสิทธิและทุจริตทางทะเบียน

การดำเนินการให้สิทธิการพำนักและสัญชาติอาจเปิดช่องให้เกิดปัญหาการสวมสิทธิ หรือการทุจริตทางทะเบียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปลอมแปลงเอกสาร การให้ข้อมูลเท็จ หรือการแอบอ้าง สถานะที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบทะเบียนราษฎรและความมั่นคงของรัฐ จำเป็นต้องมีมาตรการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ยื่นคำขอให้เข้มงวดควบคู่กับกระบวนการที่โปร่งใส และตรวจสอบได้

6.3 ความเสี่ยงจากการค้ามนุษย์และอาชญากรรมข้ามชาติ

กลุ่มบุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนไม่ชัดเจนหรือไร้รัฐไร้สัญชาติมักเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์ การบังคับใช้แรงงาน การล่อลวงเข้าสู่อุตสาหกรรมผิดกฎหมาย และอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งแสวงประโยชน์จากบุคคลที่ไม่มีเอกสารยืนยันตัวตน ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องเพิ่มมาตรการป้องกันและคุ้มครองผู้เสียหายและผู้มีความเสี่ยง รวมถึงประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านอาชญากรรมเหล่านี้

6.4 ความท้าทายจากปัจจัยภายนอกและสถานการณ์โลก

การเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในของแต่ละประเทศที่คำนึงถึงการรักษามลประโยชน์แห่งชาติ และสิทธิพลเมืองมากขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนโครงการทางมนุษยธรรม ที่มีให้กับกลุ่มผู้โยกย้ายถิ่นฐานและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในต่างประเทศ อันรวมถึงภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และประเทศไทย

7. กรอบแนวคิด

7.1 **กระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** ต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ที่ว่า “ประชาชนที่อยู่ในประเทศ เขามีมานานแล้ว แต่ก็ไม่ใช่คนไทย คือ เขาไม่ถือว่าเป็นคนไทยแท้จริง เขาอยู่และเกิดในเมืองไทยแต่ก็ไม่ได้รับประโยชน์ของความเป็นไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติเหมือนกัน เพราะว่าถ้าหากว่าคนอยู่ในเมืองไทย และก็มีค่าน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศด้อยไป” แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญที่พระองค์ทรงมีต่อประชาชนทุกคนในประเทศไทยที่จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค

7.2 **การน้อมนำพระราชปณิธานสืบสาน รักษา ต่อยอดของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวพระราชดำริ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”** เป็นการสืบสานโครงการพระราชดำริต่อเนื่อง รักษาความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน และต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ในขณะที่แนวพระราชดำริ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นวิธีการแห่งศาสตร์พระราชทานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่หน่วยงานด้านความมั่นคงน้อมรับปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความเข้าใจจุดศูนย์กลางของปัญหาและสภาพแวดล้อมในทุกมิติอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกันต้องเข้าถึงสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

7.3 **การเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานและความมั่นคงของชาติ** ยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่ระบุว่าทุกคนมีสิทธิในการมีสัญชาติและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย พร้อมทั้งมุ่งแก้ไขปัญหาโดยไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และกลุ่มเปราะบาง พร้อมทั้งการบริหารจัดการอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างหลักสิทธิมนุษยชน หลักความมั่นคงของประเทศชาติ ความมั่นคงของมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ

7.4 **แนวคิดสิทธิในการมีสัญชาติ (Right to a Nationality)** เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับจากกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ รวมถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ระบุว่าทุกคนมีสิทธิที่จะมีสัญชาติ ซึ่งการมีสัญชาติก็หมายความว่าบุคคลนั้นได้รับการคุ้มครองจากประเทศที่ตนถือสัญชาติและมักเป็นข้อกำหนดตามกฎหมายหรือทางปฏิบัติในการใช้สิทธิมนุษยชนพื้นฐาน อาทิ การศึกษา การรักษาพยาบาล การทำงาน และการเดินทาง โดยสิทธิดังกล่าวเริ่มต้นจากการจดทะเบียนการเกิดเพื่อให้ได้มาซึ่งสูติบัตรหรือหนังสือรับรองการเกิด อันเป็นเอกสารสำคัญชิ้นแรกในการยืนยันตัวตนของบุคคล รวมถึงยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตร ดังนั้น การจดทะเบียนการเกิดจึงเป็นกระบวนการทางกฎหมายที่สามารถป้องกัน (Prevent) และแก้ไข (Reduce) ไม่ให้เด็กหรือบุคคลใด ๆ กลายเป็นคนไร้เอกสารแสดงตน (Undocumented Person) หรือตกในสถานะไร้รัฐและไร้สัญชาติ (Undocumented Stateless Person)

7.5 **การอยู่ร่วมกันในสังคม (Social Cohesion)** เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ และวิถีชีวิตของสังคมที่ตนเป็นส่วนหนึ่ง กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่มีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในบริบทของการกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคล รวมถึงการกำหนดทิศทางของสังคมอย่างมีความหมาย โดยควรตั้งอยู่บนหลักความเสมอภาคทางโอกาส (equality of opportunity) รวมถึงการยอมรับและเคารพความหลากหลาย (diversity and respect) โดยตระหนักถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งในด้านวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางเพศ ความเชื่อ และวิถีชีวิต ความหลากหลายไม่ควรถูกมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกัน แต่ควรเป็นทรัพยากรทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็ง และสร้างสรรค์ ซึ่งการผสมกลมกลืนทางสังคมจะสัมฤทธิ์ผลได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (sense of belonging) ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ได้รับการยอมรับ มีคุณค่า และมีที่ยืนในสังคมอย่างเท่าเทียมอันจะส่งผลให้บุคคลพร้อมมีส่วนร่วมสนับสนุน และรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างเต็มใจ

7.6 **แนวทางแบบมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง (Inclusive Approach)** เป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาและการจัดการสังคมที่เน้นให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร สิทธิ และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มอย่างแท้จริง โดยหัวใจสำคัญของแนวทางนี้อยู่ที่หลักการ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Leave no one behind) ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) โดยตระหนักว่าการพัฒนาใด ๆ จะไม่ถือว่าสำเร็จหากยังมีผู้คนบางกลุ่มที่ถูกทอดทิ้งหรือเข้าไม่ถึงโอกาสอย่างเสมอภาค

7.7 การบูรณาการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญกับแนวทางบูรณาการ การทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Whole-of-Government Approach) มุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา หน่วยงานของรัฐตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนและของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถสร้างผลผลิตที่จะผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยเฉพาะผลลัพธ์ที่จะต้องร่วมกัน ทำหรือบูรณาการระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และพัฒนา/ขยายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ของรัฐไทยกับต่างประเทศ นอกจากนี้ ให้ขยายความร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศ ประเทศต้นทาง และประเทศปลายทาง เข้ามามีส่วนรับรู้และร่วมมือในการแก้ไขปัญหาควบคู่กับแนวทางบูรณาการการทำงาน ที่ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วม (Whole-of-Society Approach) เป็นแนวทางที่ทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ จัดทำและขับเคลื่อนเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ทำให้เกิดองค์ความรู้ด้านความมั่นคง ความเข้าใจถึงสาเหตุ แท้จริงของปัญหาที่เป็นปัจจัยผลักดันได้อย่างรอบด้าน และสามารถระบุหรือกำหนดลำดับความสำคัญ ในการพัฒนาและการป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

8. วิสัยทัศน์

ประเทศไทยมุ่งมั่นจัดและป้องกันภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติภายในประเทศ รวมถึงคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามหลักสิทธิมนุษยชน การรักษาความมั่นคง และผลประโยชน์แห่งชาติ

9. วัตถุประสงค์

9.1 จัดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีอยู่โดยการให้สัญชาติหรือสถานะทางกฎหมายแก่บุคคลที่เข้าเกณฑ์ ควบคู่ไปกับการลดปัญหาการเกิดใหม่ของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

9.2 คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและส่งเสริมสวัสดิการให้แก่คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

9.3 พัฒนาประสิทธิภาพระบบการอำนวยความสะดวกต่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติ พร้อมทั้งบูรณาการ การทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

10. เป้าหมาย

คนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทยได้รับการพัฒนาสถานะอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยความสมดุล ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยยึดถือผลประโยชน์ แห่งชาติ

11. ตัวชี้วัด

11.1 ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร เป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

บุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ได้รับการสำรวจ คัดกรอง และดำเนินการ พัฒนาสถานะตามหลักเกณฑ์ฯ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนทั้งหมด

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

บุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ได้รับการสำรวจ คัดกรอง และดำเนินการพัฒนาสถานะตามหลักเกณฑ์ฯ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนทั้งหมด

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2570

บุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ได้รับการสำรวจ คัดกรอง และดำเนินการพัฒนาสถานะตามหลักเกณฑ์ฯ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนทั้งหมด

หมายเหตุ

1. ค่าเป้าหมายให้รวมถึงกรณีผู้มายื่นคำขออาจไม่มีตัวตน เสียชีวิต สูญหาย กลับประเทศต้นทาง หรือไม่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ฯ

2. การคำนวณค่าเป้าหมายให้จำแนกเป็น 2 ชุดข้อมูล ได้แก่ 1) จำนวนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายตามที่เสนอคณะรัฐมนตรี (สถานะวันที่ 8 กรกฎาคม 2567) คือ 483,626 คน และ 2) จำนวนทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายให้พิจารณาจากข้อมูลการรายงานผลที่กรมการปกครองแจ้งสถานะล่าสุด ณ วันที่สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติประสานขอข้อมูล

11.2 ระดับความสำเร็จของการดำเนินการพัฒนาสถานะของกลุ่มที่มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ยังไม่รองรับ

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 - 2570

กลุ่มเป้าหมายได้รับการตรวจสอบ/พิสูจน์ทราบ และเข้าสู่กระบวนการพัฒนาสถานะถูกต้องตามคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนด โดยรายงานผลต่อคณะกรรมการบริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมือง

12. แนวทางการดำเนินการ

12.1 แนวทางการดำเนินการจัดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ

กลยุทธ์ที่ 1 เร่งรัดการดำเนินการตามประกาศกระทรวงมหาดไทย รองรับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร ให้ได้รับการพัฒนาสถานะอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีการรายงานผลให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อประมวลผลการดำเนินการเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

กลยุทธ์ที่ 2 ผลักดันการพัฒนาสถานะบุคคลตามกลุ่มที่มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567 ยังไม่รองรับ อาทิ 1) กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G และผ่านการคัดกรองจากหน่วยงานราชการ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมการปกครองแล้ว ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรและกำหนดเลขประจำตัว 13 หลัก (0 - 00) และอยู่ระหว่างการพิสูจน์เพื่อพัฒนาสถานะและสัญชาติตามช่องทางคุณสมบัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2) กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานานที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ ตามมาตรา 19/2 และมาตรา 38 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยผ่านการคัดกรอง

จากกรมการปกครองแล้ว และอยู่ระหว่างการพิสูจน์เพื่อพัฒนาสถานะของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2564 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานาน และ 3) กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ในฐานข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นของกรมการปกครอง ซึ่งอยู่ระหว่างรอการพิสูจน์และรับรองการเป็นคนไทยพลัดถิ่น ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555

กลยุทธ์ที่ 3 ใช้การบูรณาการการทำงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสนับสนุนการดำเนินการกำหนดสถานะทางทะเบียนที่เหมาะสม อาทิ การรวบรวมข้อมูลพยานหลักฐาน การสืบประวัติเบื้องต้น การจัดตั้งอาสาสมัครทางทะเบียน และการตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคล (DNA)

กลยุทธ์ที่ 4 ทบทวน ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระเบียบและประกาศต่าง ๆ เพื่อขจัดปัญหาอุปสรรคหรือการขัดกันของกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ รวมทั้งให้สอดคล้องกับบริบท สถานการณ์ และนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล

กลยุทธ์ที่ 5 ศึกษาและจัดทำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิจารณาถ้อยคำร้องขออนุมัติสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยอาจศึกษาเทียบเคียงกับคำพิพากษาหรือการวางแนวนโยบายที่ผ่านมา เช่น การกระทำผิดซ้ำ การมีข้อมูลประวัติอาชญากรรมในระบบ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 6 จัดทำ ปรับปรุง หรือพัฒนาฐานข้อมูลบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการเร่งรัดการกำหนดสถานะทางทะเบียน รวมทั้งเกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการอำนวยความสะดวกการให้บริการต่อประชาชนและผู้รับบริการที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 7 ประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้บุคคลกลุ่มเป้าหมายรับรู้สิทธิที่ตนมีและกระบวนการพัฒนาสถานะ **หน่วยงานรับผิดชอบหลัก** กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

12.2 แนวทางการดำเนินการป้องกันภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระบบการจดทะเบียนการเกิดและออกเอกสารรับรองการเกิด (ท.ร. 1/1) ของทุกหน่วยบริการให้ครบถ้วน เพื่อเป็นหลักประกันว่าเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทยจะมีสถานะบุคคลตามกฎหมายและสามารถเข้าถึงการพัฒนาสถานะบุคคลได้ตามเงื่อนไขที่ทางราชการกำหนด และป้องกันไม่ให้เกิดเด็กใหม่ในราชอาณาจักรมีภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติในกรณีที่มีการถือสัญชาติของเด็กมีความไม่ชัดเจน

กลยุทธ์ที่ 2 เร่งรัดกระบวนการจดทะเบียนการเกิด กรณีจดทะเบียนการเกิดล่าช้าด้วยสาเหตุต่าง ๆ อาทิ การเกิดนอกสถานพยาบาล และการไม่จดทะเบียนการเกิดตามกำหนด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติในเด็กที่เกิดใหม่

กลยุทธ์ที่ 3 ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎหมายว่าด้วยสัญชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนการดำเนินการไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล และการเข้าถึงการได้มาซึ่งสัญชาติ

กลยุทธ์ที่ 4 เร่งรัดการได้มาซึ่งหลักฐานทางทะเบียนและบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐ และพัฒนาสถานะบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด

กลยุทธ์ที่ 5 ประสานความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการดำเนินการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ อาทิ การรายงานผลการดำเนินการและนำเสนอพัฒนาการที่ดีของไทยในการแก้ไขปัญหาคคนไร้รัฐไร้สัญชาติในเวทีระหว่างประเทศ เข้าร่วมในเวทีและกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และแสวงหาแนวทางความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนอันจะมีส่วนช่วยในการสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

12.3 แนวทางการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

กลยุทธ์ที่ 1 คุ้มครองการอยู่ในราชอาณาจักรอย่างถูกต้องตามกฎหมายของคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่จดทะเบียนไว้ตามกฎหมายและภายใต้เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องที่อยู่ระหว่างกระบวนการพัฒนาสถานะบุคคล

กลยุทธ์ที่ 2 อำนวยความสะดวกในการพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาตรวจสอบสถานะบุคคลตามเงื่อนไขที่ทางราชการกำหนดให้เกิดความรวดเร็ว ลดขั้นตอนการดำเนินการ ลดค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้อง และทำให้เงื่อนไขการพัฒนาสถานะบุคคลสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น

กลยุทธ์ที่ 3 คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการเข้าถึงการศึกษาและบริการสาธารณสุขให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงบริการได้โดยไม่เลือกปฏิบัติภายใต้มาตรการที่เหมาะสม รวมทั้งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา และการเข้าถึงบริการสาธารณสุขให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม และรัดกุม

กลยุทธ์ที่ 4 คุ้มครองสิทธิด้านการประกอบอาชีพของคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ได้รับการอนุญาตให้อยู่อาศัยในราชอาณาจักรอย่างถูกต้องตามกฎหมายให้สามารถเข้าถึงกระบวนการขอใบอนุญาตทำงานได้อย่างสะดวก รวดเร็วเป็นไปตามกฎหมาย

กลยุทธ์ที่ 5 คุ้มครองสิทธิในการเดินทางของคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่ได้รับการอนุญาตให้อยู่อาศัยในราชอาณาจักรอย่างถูกต้องตามกฎหมายให้สามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ควบคุมได้ตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่กำหนด และให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่อยู่ระหว่างการพัฒนาสถานะบุคคลสามารถขอออกนอกพื้นที่ได้เป็นกรณีพิเศษ ด้วยเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษา การรักษาพยาบาล และอื่น ๆ เช่น การยื่นเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการทางศาล

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

12.4 แนวทางดำเนินการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพัฒนาศักยภาพให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับการจัดให้มีการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ และแนวปฏิบัติที่ควรส่งเสริมทัศนคติและความเข้าใจในคุณค่าความเป็นมนุษย์ ตลอดจนการส่งเสริมแรงจูงใจในเชิงจริยธรรม และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 จัดทำ ปรับปรุง หรือพัฒนาคู่มือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ และการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการดำเนินการที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน

กลยุทธ์ที่ 3 บูรณาการและสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันต่อประเด็นของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ในลักษณะของการสร้างการรับรู้เชิงสร้างสรรค์ (Positive Narrative) และสร้างความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องในการดำเนินการของภาครัฐแก่บุคคลทั่วไป ภาคประชาสังคม รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมความร่วมมือการสร้างภาคีเครือข่ายนอกภาครัฐให้เป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์กับภาครัฐ โดยพิจารณาการเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการฯ เพื่อดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติอย่างยั่งยืน

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

13. โครงการสำคัญ

13.1 โครงการสำรวจและปรับปรุงการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวสำหรับบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย

13.2 โครงการดำเนินการด้านสัญชาติและเร่งรัดการให้สถานะบุคคลตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล

13.3 โครงการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555

13.4 โครงการตรวจสอบสารพันธุกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

13.5 โครงการบูรณาการข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

13.6 โครงการเร่งรัดดำเนินการตามหลักเกณฑ์การแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่กลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2567

ส่วนที่ 5

การขับเคลื่อนและติดตามประเมินผล

ส่วนที่ 5

การขับเคลื่อนและติดตามประเมินผล

1. การติดตามและประเมินผล

ยึดหลักการบริหารงานคุณภาพ (Plan Do Check Act: PDCA) เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงาน “ตั้งเป้า ปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง” พร้อมทั้งคำนึงถึงแนวทางแบบมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง (Inclusive Approach) ที่ต้องเสริมสร้างการบูรณาการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Whole-of-Government Approach) ควบคู่กับให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วม (Whole-of-Society Approach) โดยครอบคลุมการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 **การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (Plan)** ให้กลไกการบริหารจัดการ วางแผนร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยให้ภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล โดยนำสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการฯ ไปสู่การปฏิบัติต่อไป

1.2 **การปฏิบัติ (Do)** ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาที่กำหนดไว้ในแต่ละแนวทางการดำเนินการ โดยให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่ต้องมีการวัดผลสำเร็จของการดำเนินงาน โดยสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 **การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (Check)** ให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติดำเนินการประมวลข้อมูลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลในเชิงนโยบาย พร้อมทั้งดำเนินการ อย่างใกล้ชิดในเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานขับเคลื่อนหลักในมิติภายในประเทศ และกระทรวงการต่างประเทศ ในมิติระหว่างประเทศ เพื่อรายงานผลการดำเนินงานเสนอกลไกการบริหารจัดการตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการฉบับนี้ ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินการเพื่อแจ้งเตือนล่วงหน้าในกรณีประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ หรือต้องเร่งแก้ไขให้เท่าทันต่อสถานการณ์ โดยขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล แบ่งออกเป็น 2 หัวงสำคัญ ดังนี้

1.3.1 **การติดตามความคืบหน้าการดำเนินการรอบ 6 เดือน** เพื่อติดตามประเมินผลในระหว่างที่แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ระหว่างการดำเนินการ เพื่อตรวจติดตามว่าการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กรอบระยะเวลา และการสำรวจปัญหาอุปสรรคที่อาจส่งผลให้การดำเนินการล่าช้าหรือไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด

1.3.2 การประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานรอบ 12 เดือน (รายปี) เป็นการประเมินผลว่าแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการแล้วเสร็จสามารถบรรลุเป้าหมาย ผลผลิต และผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด ทั้งในระหว่างและหลังจากสิ้นสุดแผน ตลอดจนประเมินผลกระทบที่เป็นการศึกษาวิเคราะห์ ถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการดำเนินงานที่สำคัญ พร้อมทั้งเผยแพร่ ผลการดำเนินงานที่สำคัญให้สาธารณชนรับทราบ และจัดให้มีช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง และประชาชน เพื่อเป็นประโยชน์ในการทบทวน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการดำเนินงาน

1.4 การทบทวน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการดำเนินงาน (Act)

1.4.1 ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ร่วมกับหน่วยงานรับผิดชอบหลักในแต่ละแนวทางการดำเนินการวิเคราะห์และประมวลข้อมูลเพื่อรายงานให้กลไกการบริหารจัดการตามที่กำหนดไว้ใน แผนปฏิบัติการฉบับนี้ ทราบ/พิจารณา

1.4.2 หากมีการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการฉบับนี้ อันอาจส่งผล ต่อเป้าหมายที่กำหนด อาทิ การแต่งตั้ง/ทบทวนกลไกการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ ดำเนินการได้ตามความเหมาะสม โดยแจ้งให้หน่วยงานของรัฐ และ/หรือภาคส่วนต่าง ๆ ทราบด้วย

1.4.3 สำหรับกรณีที่มีปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ อันส่งผลต่อการดำเนินการตามเป้าหมาย ที่กำหนดในแต่ละแนวทางการดำเนินการ ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติพิจารณาร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอทางออกที่เหมาะสมเสนอต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติ ต่อไป

2. กลไกการบริหารจัดการ

กลไกการบริหารจัดการมีบทบาทสำคัญในการผลักดันแผนปฏิบัติการฯ ฉบับนี้ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยหน้าที่และอำนาจในแต่ละกลไกให้เป็นไปตามกฎหมาย/คำสั่งที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 กลไกหลัก ดังนี้

2.1 สภาความมั่นคงแห่งชาติ

(นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน)

ถือเป็นกลไกสูงสุดของการตัดสินใจและมอบหมายภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ โดยหากเรื่องใดที่มีผลนัยสำคัญต่อความมั่นคงแห่งชาติ สิทธิมนุษยชน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะเป็นกลไกที่นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ต่อไป

2.2 คณะกรรมการบริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมือง

(เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นประธาน)

ถือเป็นกลไกหลักที่ต้องกำกับและกลั่นกรองเรื่องก่อนเสนอสภาความมั่นคงแห่งชาติ

2.3 คณะอนุกรรมการเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์และผู้ติดตามแรงงาน

(รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติมอบหมาย เป็นประธาน) ทั้งนี้ ให้ถือว่ากลไกนี้เป็นกลไกหลักขั้นต้นในการดำเนินการตามหลัก PDCA เพื่อเสนอกลไกในระดับสูงขึ้นไป

2.4 กลไกสนับสนุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นกลไกที่มีหน้าที่อำนาจและความรับผิดชอบตามกฎหมายและความเชี่ยวชาญของหน่วยงาน โดยดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวทางการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการฯ ไปสู่การปฏิบัติ

3. การขับเคลื่อนและการบริหารจัดการ

3.1 ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในภาพรวมของแผนปฏิบัติการฉบับนี้ โดยมีกระทรวงมหาดไทย และ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยงานร่วมให้มีผลในเชิงปฏิบัติ

3.2 การรายงานผลตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดตามแผนปฏิบัติการฯ ฉบับนี้ ให้กระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการรวบรวมและประมวลผล ตามภารกิจและหน้าที่อำนาจที่กำหนดไว้ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยประสานแจ้งให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อรายงานต่อกลไกการบริหารจัดการและคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ รายงานผลดังกล่าวให้พิจารณาแจ้งข้อมูลและค่าสถิติต่าง ๆ โดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายย่อยให้ชัดเจน อาทิ บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร รวมไปถึงหากมีข้อมูล/สถานการณ์อื่น ๆ อันอาจส่งผลกระทบต่อบรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนด เช่น กรณีผู้ไม่ประสงค์ยื่นคำขอพัฒนาสถานะฯ หลังจากที่ประกาศกระทรวงมหาดไทย บังคับใช้ เป็นต้น

3.3 ให้หน่วยงานรับผิดชอบหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ประสานการดำเนินการร่วมกันเพื่อบริการบรรลุเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของแผนปฏิบัติการฯ โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

තරඟ

ภาคผนวก ก
สถิติและข้อมูลพื้นฐานคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1. สถิติคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย

1.1 จำนวนผู้ได้รับสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (ใบสำคัญถิ่นที่อยู่)

1.1.1 ตั้งแต่ปี 2527 - 2567 มีผู้ได้รับสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (ใบสำคัญถิ่นที่อยู่) ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประเภทไร้สัญชาตินอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าว จำนวนทั้งสิ้น 35,315 ราย

1.1.2 ผลดำเนินงานเฉพาะปี 2563 - 2567 รวม 5 ปี ดังนี้

- 1) คำขอฯ ที่กรมการปกครองรับมาดำเนินการ จำนวน 7,448 ราย
- 2) คำขอฯ ที่ได้รับอนุญาตฯ จำนวน 2,548 ราย
- 3) คำขอฯ ที่ยกเลิก/ส่งคืน เนื่องจากขาดคุณสมบัติ จำนวน 286 ราย
- 4) คำขอฯ ที่กรมการปกครองอยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 4,614 ราย (อยู่ระหว่างการตรวจสอบเอกสารหลักฐานและตรวจสอบคุณสมบัติกับหน่วยงานด้านความมั่นคง)

1.1.3 ในปี 2568 นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ลงนามอนุญาตคำขอฯ จำนวนทั้งสิ้น 411 ราย

ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแล้ว ก็จะได้รับเอกสารใบสำคัญถิ่นที่อยู่ โดยหากถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ดังกล่าวครบ 5 ปี และมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดก็สามารถพัฒนาเข้าสู่กระบวนการขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้

1.2 จำนวนผู้ได้รับสัญชาติไทย

นับแต่ก่อนมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 จนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนเมษายน 2568) รวมทั้งสิ้น 313,487 ราย ดังตารางที่ปรากฏนี้

ประเภทการอนุมัติให้สัญชาติไทย	ก่อนมติ คณะรัฐมนตรี 7 ธันวาคม 2559 (พ.ศ. 2535 - 2559)	ตั้งแต่มติ คณะรัฐมนตรี 7 ธันวาคม 2559 (พ.ศ. 2560 - 2568)	รวมตั้งแต่ต้น (พ.ศ. 2535 - 2568)
ชาวไทยภูเขาได้สัญชาติไทย (ร.43)	106,346	430	106,776
คืนสัญชาติให้คนถูกถอนสัญชาติ ตาม ปว.337 (มาตรา 23)	48,199	10,322	58,521
ให้สัญชาติบุตรคนต่างด้าวที่เกิดในไทย (มาตรา 7 ทวิ วรรคสอง)	89,265	45,425	134,690
คืนสัญชาติไทยให้แก่คนไทยพลัดถิ่น	6,359	7,141	13,500
รวมทั้งสิ้น	250,169	63,318	313,487

2. นิยามความหมาย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคมแห่งชาติได้ประมวลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาควิชาการและภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมหารือระหว่างยกร่างแผนปฏิบัติการฯ ฉบับนี้ โดยสะท้อนมุมมองการกำหนดนิยามความหมายและขอบเขตให้เกิดความชัดเจน อาจจำแนกได้ 2 กลุ่มหลัก ดังนี้

2.1.1 คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1) **คนไร้รัฐ (Stateless person)** หมายความว่า บุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายกับรัฐใด และไม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐใด ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การเดินทาง หรือการถือครองทรัพย์สิน เป็นต้น

2) **คนไร้สัญชาติ (Nationality-less person)** หมายความว่า บุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ จึงไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารที่ระบุสัญชาติ

2.1.2 **คนเสมือนไร้รัฐไร้สัญชาติ (De facto Stateless Person)** หมายความว่า บุคคลที่แม้ในทางกฎหมายอาจมีสิทธิในสัญชาติของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถใช้สิทธิต่าง ๆ ที่พึงมีในฐานะพลเมืองของรัฐนั้นได้

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนฯ ฉบับนี้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงขอใช้คำในภาพรวมว่าคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ซึ่งมีนิยามความหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว

ภาคผนวก ข
Infographic
ที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย

การจำแนกกลุ่มเป้าหมาย

แผนปฏิบัติการด้านการแก้ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๗๐

กลุ่มตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๗

จำนวนทั้งหมด ๔๔๓,๖๒๖ คน

กลุ่มบุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน
จำนวน ๓๔๐,๑๐๑ คน

สำรวจปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘

ชนกลุ่มน้อย (ท.ร.๑๓)
(เลข ๖ กลุ่ม ๕๐-๗๒)
๑๒๔,๙๑๔ คน

สำรวจปี ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙
ยุทธศาสตร์ฯ มติ ๑๘ ม.ค. ๒๕๕๘
ทะเบียนประวัติ (เลข ๐ กลุ่ม ๘๙)
๒๑๕,๑๘๗ คน

กลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรของบุคคลที่อพยพ
เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน
จำนวน ๑๔๓,๕๒๕ คน

ขอมีสัญชาติไทยโดยการเกิด
(ม. ๒๓)

ขอมีสัญชาติไทยโดยการเกิด
แบบมีเงื่อนไข
(ม. ๗ ทวิ วรรคสอง)

จัดทำโดย กองความมั่นคงภายในประเทศ สำนักงานสภากวามมั่นคงแห่งชาติ

กลุ่มที่มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๗ ยังไม่รองรับ

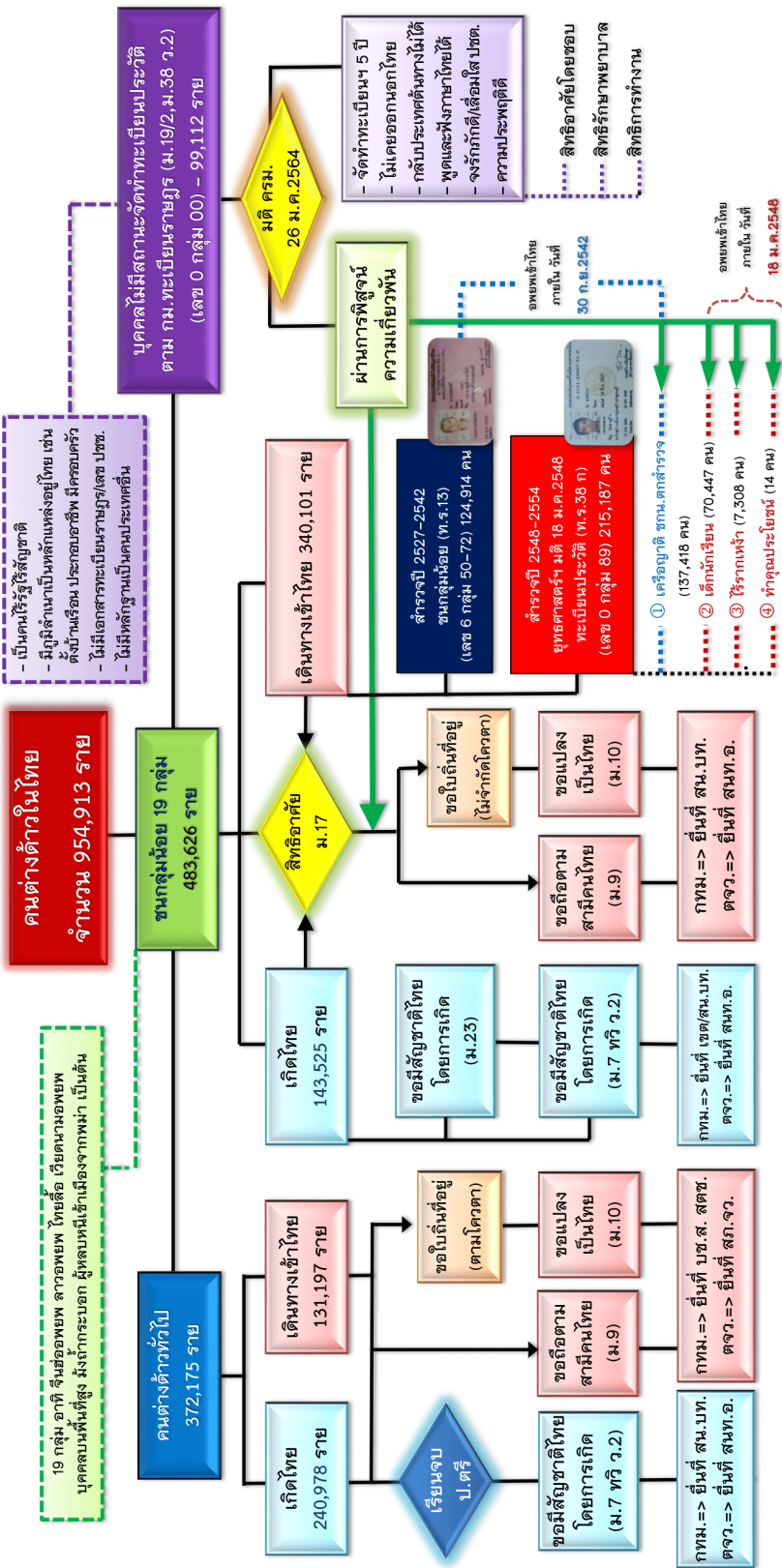
กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติซึ่งเป็นนักเรียนนักศึกษาไร้รัฐไร้สัญชาติ
ที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G และผ่านการคัดกรองจากหน่วยงานราชการ อาทิ
กระทรวงศึกษาธิการ และกรมการปกครองแล้ว ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
และกำหนดเลขประจำตัว ๑๓ หลัก (๐-๐๐) และอยู่ระหว่างการพิสูจน์เพื่อพัฒนาสถานะ
และสัญชาติตามช่องทางของคุณสมบัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่มานานที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ
ตามมาตรา ๑๙/๒ และมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร
พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยผ่านการคัดกรองจากกรมการปกครองแล้ว
และอยู่ระหว่างการพิสูจน์เพื่อพัฒนาสถานะของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะ
และสิทธิของบุคคลที่อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ยาวนาน

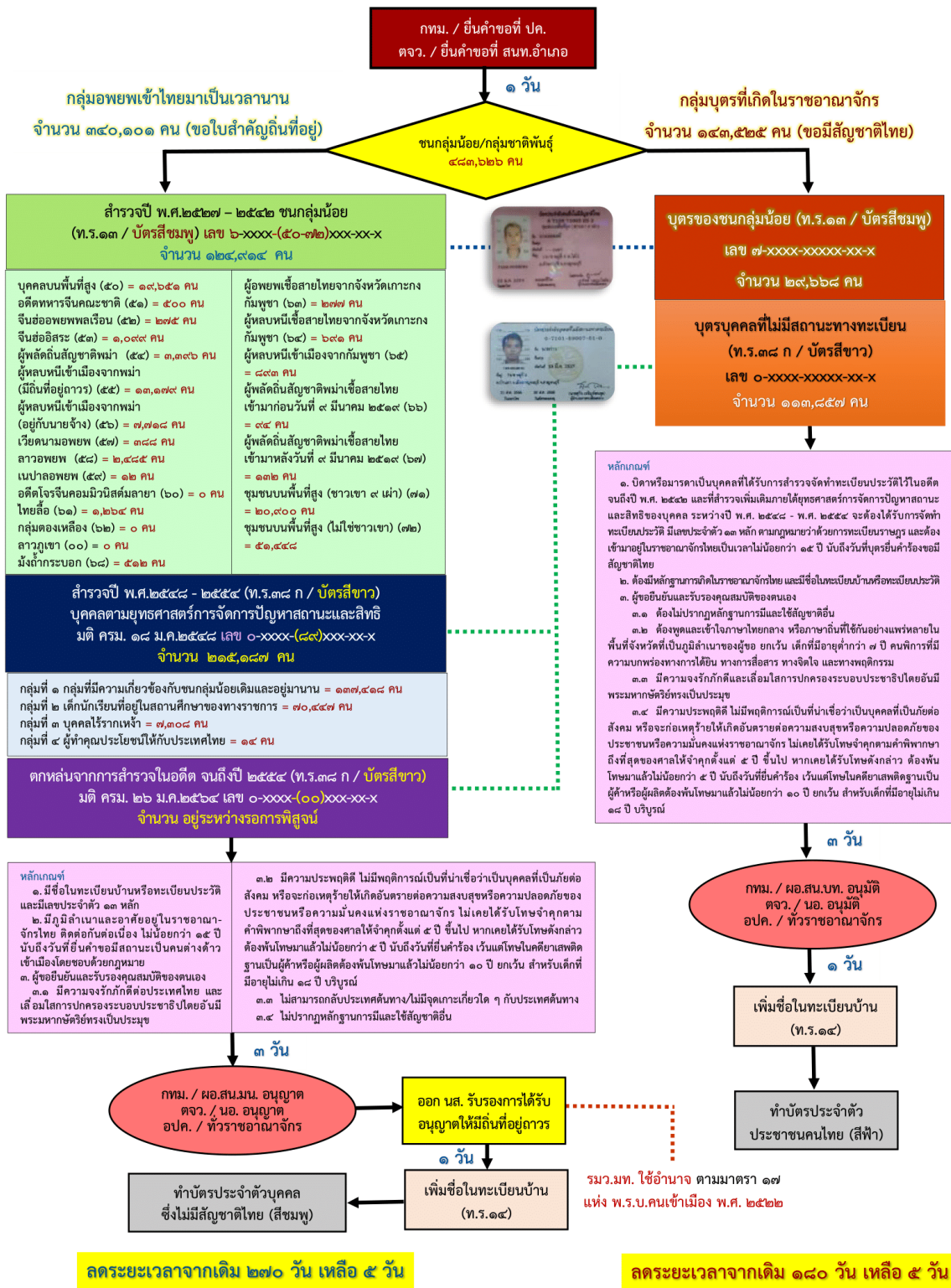
กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ในฐานข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นของกรมการปกครอง
ซึ่งอยู่ระหว่างรอการพิสูจน์และรับรองการเป็นคนไทยพลัดถิ่น
ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

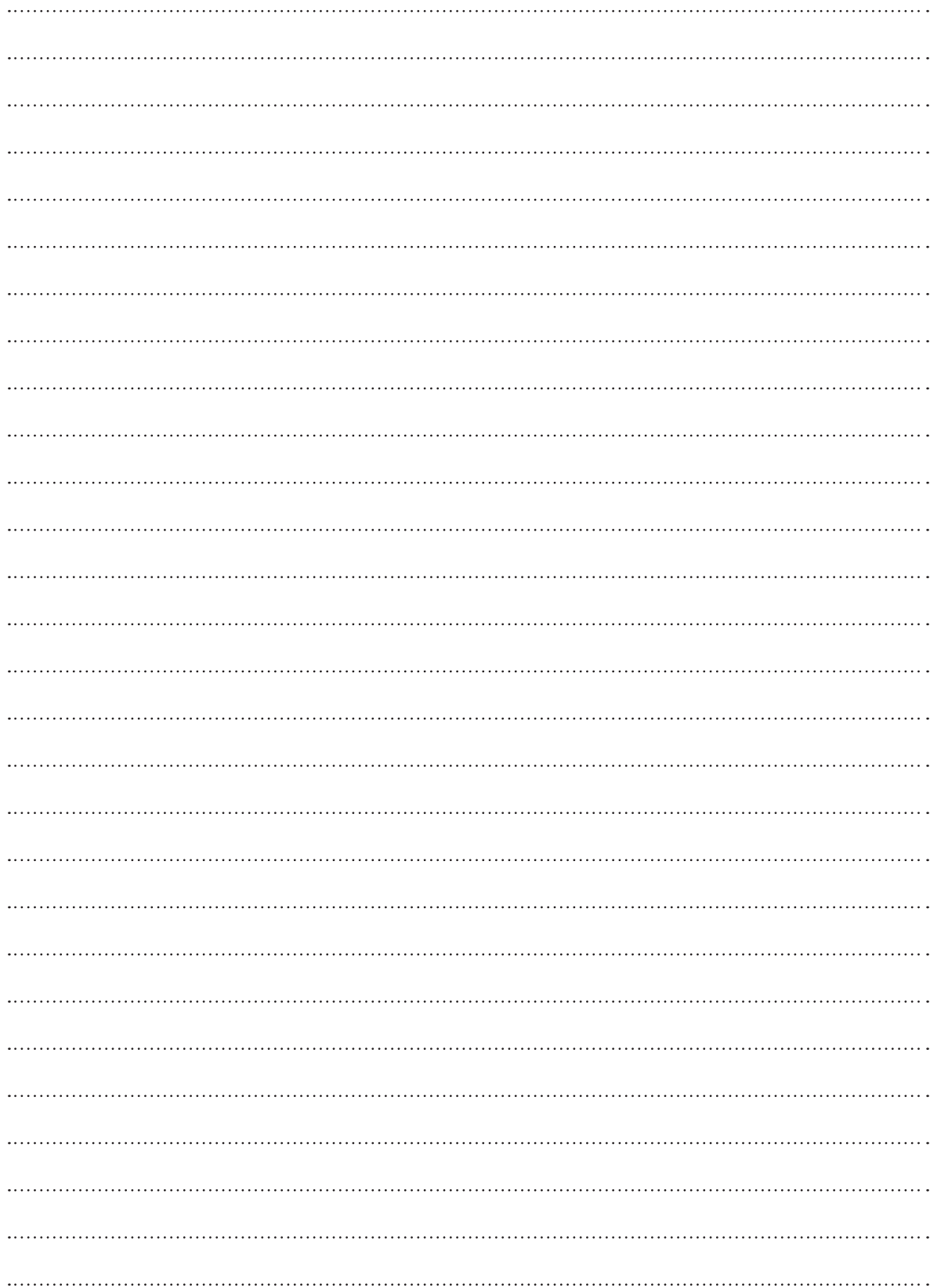

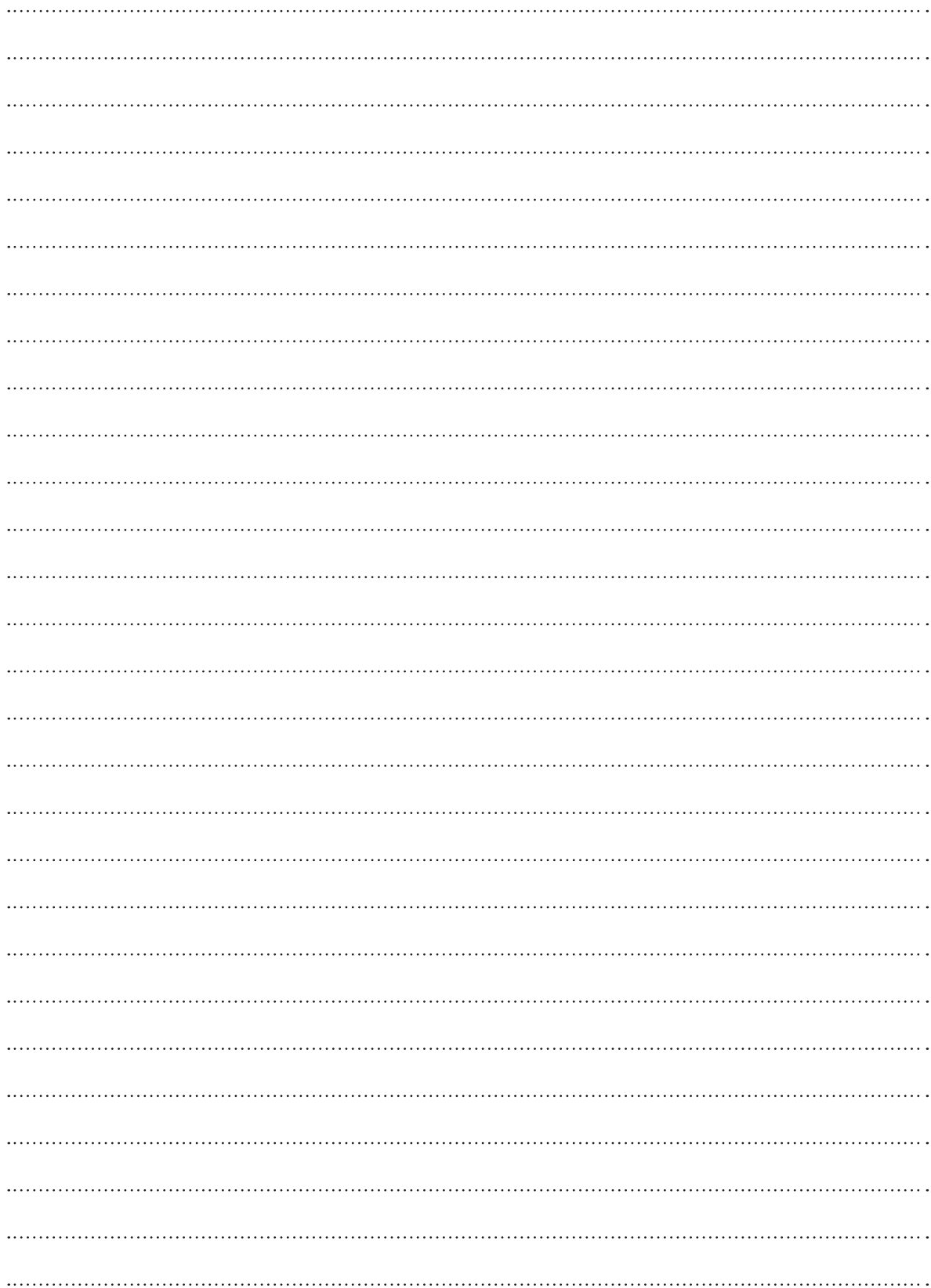
การพัฒนาสถานะของคนต่างด้าวในประเทศไทย

ขั้นตอนกระบวนการ (ปรับใหม่) ตามหลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่ บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้สัญชาติไทย

สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ
เลขที่ 1 ทำเนียบรัฐบาล ถนนพิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 0 2629 8000 โทรสาร 0 2629 8056
Website: www.nsc.go.th

สแกน QR CODE เพื่ออ่าน